

(pv) - V rámci cyklu rozhovorov Prešovskej gotiky s prešovskými osobnosťami nielen o ich vzťahu k historickému organu v konkatedrále a organovej hudbe, sme deň pred sviatkom sv. Cecílie - patrónky chrámovej hudby, vyspovedali vo farskej pivnici U Nikodéma hudobnú historičku a členku orchestra pri latinskom zbere Slávku Kopčákovú a hudobného skladateľa Bernarda Hersteka, ktorého Missa Liberatorum znela v podaní tohto zboru a orchestra na výnimočnej omši 12. novembra 2017 k 770. výročiu prvej písomnej zmienky o Prešove.

Aký je váš vzťah k organovej hudbe a čo pre vás znamená prešovský organ?

Slávka Kopčáková: - Som milovníčkou organovej hudby. Keď som bola mladá, veľmi často a rada som počúvala hudbu J. S. Bacha. A že prečo? Motivovalo a upokojovalo ma to. Dávno sa vie, že jeho hudba, možno tým, že Bach bol polyhistor a zaoberal sa aj matematikou, rozvíja rozumové myslenie a posilňuje kognitívne funkcie. Takže som jej za veľa vďačná. Ak mám hovoriť o našom organe, nikdy nezabudnem na príhodu, ktorá sa odohrala niekedy v prvej polovici 90. rokov po organovom koncerte v Konkatedrále sv. Mikuláša. Ako interpret hosťoval u nás majster Ferdinand Klinda, ktorý je spolu s Ivanom Sokolom gestorom organovej hudby na Slovensku. Bola som vtedy mladá študentka, veľmi smelá a nadšene som si po koncerte za ním vybehla na chór, aby som mu poblahoželala a spýtala sa ho, ako sa mu hralo a on si len povzdychol: „Ach, ten váš organ! Ten by potreboval rekonštrukciu. Je vo veľmi zlom stave!“.

Čo pre vás znamená prešovský organ?

Slávka Kopčáková: - Čo pre mňa znamená organ? Organ je dušou kostola, orchestrom aj hlasom zároveň. Vo verejnosti sa považuje za výlučne chrámový nástroj, ale v skutočnosti nevznikol pre chrámovú hudbu – v chrámoch sa pôvodne v starších obdobiach len spievalo a to najmä gregoriánske chorály. Organ bol pôvodne svetským nástrojom a cestu do kostolov si hľadal veľmi ťažko, doslova bola trnistaná, lebo cirkev spočiatku odmietala inštrumentálnu hudbu v chrámoch. Prvé organy sa do kostolov dostali až koncom 13. a začiatkom 14. storočia a prvá organová škola sa datuje do 15. sto-

Prešovský organ: Adopcia píšťal je niečo krásne

ročia, založili ju organisti Gabrieliovci v Chráme sv. Marka v Benátkach. Skutočný rozmach organovej hudby v kostoloch nastal až v časoch reformácie koncom 17. a v 18. storočí hlavne vďaka J. S. Bachovi, jeho rovesníkom, chrámovým hudobníkom a skladateľom, no a potom G. F. Händelovi, ktorý napísal prvý koncert pre organ a orchester ako koncertantný opus. Náš organ je v konkatedrále od polovice 17. storočia, keď kostol patrila evanjelikom. Je to naše spoločné dedičstvo všetkých Prešovčanov. Teším sa na rekonštrukciu historického organu, a nechám sa prekvapiť, keď sa všetky tie idey zhmotnia. Je to veľkolepý nástroj, a hoci je v takom zlom stave, má nádherný, veľkolepý a veľmi komplexný zvuk. Určite bude úžasné počuť ho, keď sa podarí zreparovať aspoň jeho najdôležitejšie komponenty, ktoré potrebujú opravu a rekonštrukciu.

Aké bolo vaše prvé stretnutie

Bernard Herstek, dirigent a hudobný skladateľ, zakladateľ detského speváckeho súboru Prešovčatá, ktorý od roku 1974 tridsať rokov viedol. V súkromí manžel svojej múzy, manželky Anny, otec dvoch synov a starý otec šiestich vnúčat.

s organom?

Bernard Herstek: - Moje prvé stretnutie s historickým organom sa odohralo v roku 1963, keď som

prišiel do Prešova študovať na strojnícku priemyslovku na Plzenskej ulici. Vtedy ma ale zaujímala úplne iná hudba – hrával som na trombone v džezovej kapele. Ak si mám spomenúť na môj prvý dotyk s organom, taký osobný, nuž bolo to v rodných Bartošovciach, kde bol môj otec dlhé roky kostolníkom a mal kľúče od kostola. Dnes sa už takmer nevie, čo znamená „ťahat' na organe mechy“. Keď som bol v kostole sám, najprv som si nahaľal plné mechy, a utekal vyhrať všetok vzduch, čo trvalo asi jednu minútu. A tak dookola. Pri omšiach, pre mládencov na chóre, ťahať mechy bola určitá výsada, priam prestíž. Potom prišli ventilátory, čo bola po takom trápení veľká paráda! Ak odmyslím rok hudobnej školy, ako samouk som sa naučil hrať na harmonike, potom ako dvanásťročný chlapec na organe, ako druhý organista hrával som nesporý, krížové cesty a občas aj pri omšiach. Nikdy som sa však k dokonalejšiemu hraníu na tomto kráľovskom nástroji nedopracoval, ale možno preto som skutočných organistov vždy tak veľmi obdivoval. Byť organistom je Božím darom.

Ako som ste sa dostali od skladania detských populárnych piesní k skladaniu chrámovej hudby?

Bernard Herstek: - Prišlo to akosi samo s vekom. Ale už v čase, keď som skladal piesne pre Prešovčatá, vždy som sa snažil aj do tých pop piesní zakomponovať niečo chrámové, napríklad zvuky z veže a potom, keď som nahrával vianočné skladby, už to bol aj František Hudák, na vianočnom CD máme tri skladby, na ktorých hrá na historickom organe konkatedrály. Keď sa blížila oslava mojich päťdesiatych narodenín, 12. apríl 1998, pri vianočnej spovedi som sa pátrovi Lukášovi zdôveril s problémom ako to osláviť, pretože to vychádzalo na Veľkonočnú nedeľu, najväčší sviatok v roku a vtedy by sa usporiadať pop-koncert veru nepatriť. „Ja tvoju hudbu poznám, napíš omšu, dáš na elektriku a ja ti ju s Božou

Doc. PhDr. Slávka Kopčáková, PhD., pôsobí na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity na Inštitúte estetiky a umeleckej kultúry. Je autorkou historických štúdií o hudobnom živote Prešova, niektoré z nich sú prístupné na webe Prešovskej gotiky. V súkromí matka dvoch detí a huslistka v orchestri pri latinskom zbere.

pomocou odslúžim“. A tak som za veľkej odbornej pomoci dirigenta Stanislava Šarišského, počas Vianoc 1997, napísal detskú latinskú omšu Missa liberorum in F, ktorú vo Františkánskom kostole sv. Jozefa hrala organistka pani Marienka Duchová, vtedy ešte Olejníková, lebo František Hudák dlho váhal prijať ponuku hrať premiéru. Spievali, samozrejme, Prešovčatá, členovia latinského zboru a mnohí priatelia - muzikanti. Dirigoval Stano Šarišský, ktorý v tom čase zas bol aj v Prešovčatách. Táto omša doposiaľ „zažila“ mnoho organov pri svojom putovaní po svete – Taliansku, Rakúsku, Poľsku, Švajčiarsku, pri nahrávke v košickej filharmónii ju na organe sprevaždal Štefan Krajčí, dirigent Martin Puhovich ju často uvádzal po kostoloch na západnom Slovensku i v Bratislave. Bolo to aj o vážnych starobylých organoch.

Prešovský organ a jeho rekonštrukcia...

Bernard Herstek: - Rekonštrukcia nášho historického organu je pre mňa zatiaľ nesplnená túžba. Mám k nemu naozajstny vrúcny vzťah. Nielenže ho veľmi často a rád počúvam, či pri ňom spievam. Zblízka vnímam zvuky nadúvajúceho sa mechu, či pre mňa ľubozvúčne klopkanie jeho mechaniky. Aj v útrobach tohto organu som strávil chvíle, keď bolo treba súrne niečo opraviť. Bolo zážitkom takto pracovať so Stanom Šarišským, Mirom Sopkom, či neúnavným Mariánom Svocákom. Ale viem, že k tomu je potrebná práca profesionálov. Len oni dokážu nášmu organu vrátiť jeho pôvodnú krásu a schopnosť lepšie slúžiť na Božiu slávu. Podporujem tieto snahy a, samozrejme, som sa tiež zapojil do adopcie píšťal. Verte mi, adopcia je niečo krásne!